

och utrustning. 1812 infördes den allmänna beväringen, och alla svenska män, 21-25 år, fick en tolv dagar lång militär utbildning.

Under årens lopp blev utbildning och tjänstetid allt längre och 1904 infördes en allmän värnplikt. Men efter första världskriget svängde pendeln. 1925 undantogs en tredjedel av de värnpliktiga från tjänstgöring och riksdagen beslöt om stora nedskärningar av det svenska försvaret.

I det nedrustade Sverige ryckte Percy Rahm, snart 90 år, in i det militära. I dag lever han ett behagligt pensionärs liv i en villa i sörm-ländska Björnlunda. Men de dramatiska beredskapsåren finns närvarande och han minns dem som det var i går.

Det var för nästan på dagen 70 år sedan, den 19 juni 1940, och i Europa spred sig andra världskriget. I Sverige var det bråttom att rusta upp och man letade efter vapen och utrustning från andra länder.

Percy Rahm, då 19 år, hamnade på 110 i Strängnäs.

– Man var naturligtvis lite ängslig. Försvaret var nedrustat, "inte ett öre till försvaret", hade politikerna gått till val på. Så kom kriget och vi skulle slåss utan vapen, minns han.

Utbildningen var snabb, enkel och hård. Vid

Regementet låg på bygden och var en del av samhället. Krigsuppgiften var solklar: att försvara just den platsen.

mönstringen blev Percy uttagen till studentbeväring och utbildades till befäl för pansartrupperna. Uppgiften var att bekämpa stridsvagnar med en lättare kanon, som förflyttades med arbetshästar som bönder i trakten hade lånat ut. Ofta fick de öva att dra den 375 kg tunga kanonen för hand genom svår terräng. Gärna med gasmask för att göra det extra jobbigt.

– Befälen körde hårt med oss, två av mina vänner hoppade av direkt.

Ryktet gick också att en värnpliktig tagit sitt liv efter en större övning, "Hjälmaremanövern" då pressen var extrem.

Inflytande och medbestämmande var det knappast tal om. Norge och Danmark var redan ockuperat och snart kanske även Sve-

rige. Genom "vänjningsövningar" fick mannarna bereda sig på krigets helvete. Soldaterna låg i ringformade löpgravar med huvudet in mot mitten. Där placerades trotylladdningar, olika stora och med olika lång stubin.

Syftet var att vänja dem vid att det kunde smälla, närsomhelst.

Både trumhinnor och klockor sprack.
– Det hade varit bättre att spara öronen till kriget än att göra sig av med dem innan, tycker Percy Rahm och skrattar.

Trots allt minns han de dramatiska åren med nostalgi. Han var en äventyrlig ung man, "lite av en stridis" säger han själv, som ville utsätta sig för strapatser. Och eftersom han inte var motiverad att studera blev det militära en utväg och ett sätt att komma hemifrån.

Värnplikten bestod till att börja med av tre månader men förlängdes hela tiden. Efter ett år tog Percy Rahm värvning och skulle utbildas till stridsvagnsförare. Efter en snabbgenomgång av spakar, gas och broms var orden "Framåt!". Percy, som inte ens hade körkort, körde snabbt av vägen och blev utskäld av en rasande löjtnant. Det fanns inga begränsningar, mannarna övade för fullt, körde sönder bilar och motorcyklar som sedan reparerades på regementets verkstad. →

"Befälen körde hårt med oss, två av mina vänner hoppade av direkt", säger Percy Rahm som ändå ser tillbaka på de dramatiska beredskapsåren på 1940-talet med nostalgi.

Från Percy Rahms fotoalbum.

Under en permission träffade Percy Rahm sin blivande hustru och ryckte ut hösten 1943 när deras första son föddes.

Efter freden 1945 kom en ny fiende, Sovjetunionen, och det kalla kriget trappades upp. Övningarna gick ut på att försvara sig mot anfall från öst. Kulmen nåddes vid ubåtsjakten 1982. När Sovjetunionen föll samman 1991 rådde total förvirring. Vem var fienden?

– Det var framför allt befälen som var förvirrade och det var svårt att hitta på verklighetstrogna övningar, påpekar Olle Håkansson.

Efter 1992 års försvarsbeslut infördes utbildningsreserven och många värnpliktiga slapp göra lumpen. Det som tidigare varit en utmaning, att lyckas få frisedel, blev en smal sak. Tvärtom var många besvikna över att inte bli antagna, värnplikten sågs ännu som ett sätt för pojkar att bli män, bli vuxna och ta ansvar.

Sedan 1990-talet har också många regementen lagts ner och synen av uniformklädda beväringar på gatorna blivit alltmer sällsynt. Östersund dominerades tidigare av sin

militära verksamhet och staden grundades en gång i tiden tack vare sitt strategiska läge. Men efter försvarsbeslutet 2004 var epoken över. Östersunds Garnison med två regementen och en flottilj lades ner. Staden har dock lyckats gå vidare, bland annat genom statliga ersättningsjobb och satsningar på turism. De nedlagda regementsområdena har omvandlats till bostadsområden och på gamla 15 finns numera en fotbollsarena.

Olle Håkansson kan berätta om hur försvaret tidigare hade en plats för alla. Den som inte passade för vapentjänst kunde jobba på depåkompani, med städning eller snickeri. I framtiden råder total frivillighet att söka – men någon plats är man inte garanterad.

Värnpliktiga Sandra Alexandersson, 20, från Strömstad ryckte in som amfibiesoldat i maj. Hon är numera ensam tjej bland de nyinryckta och trivs jättebra. Sandra fortsätter mer än gärna också som anställd efter den 1 juli.

– Absolut. Det här är någonting jag har velat göra ända sedan jag var liten. Jag gillar att vara ute i naturen och har jag påbörjat någonting så fullföljer jag, berättar Sandra som vid sidan om lumparlivet också förbereder en jägarexamen.

Vapenvården, timmarna innan midsom-

marpermissionen, passar därför extra bra. Något uttalat framtidsmål med militärutbildningen har hon inte – åtminstone inte ännu.

– Hittills har allting motsvarat förväntningarna. Kanske fortsätter jag med utlandstjänst så småningom.

Olle Håkansson tror att attityden på sikt kommer att förändras. Men befälshierarkin består, "annars skulle ingenting fungera". Själv kommer han gå i pension vid årsskiftet, för andra gången. Efter 30 år på P18 i Visby gick han i pension när regementet las ner 2005. Ett år senare blev han uppringd av kompanichefen på Berga som undrade om han kunde hoppa in.

– Men det här är mitt sista år. Mina soldater muckar i december och då kommer jag också mucka, för sista gången.

Percy Rahm tycker synd om alla ungdomar som inte får göra militärtjänst. Att de går miste om någonting. "Unga grabbar som varit hemma behöver tufas till lite". Men ett yrkesförsvaret är bra, menar han.

– Det är jätkligt dyrt med en värnpliktsarmé. Bättre då att utbilda färre och i händelse av krig får de utbilda massan.